

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

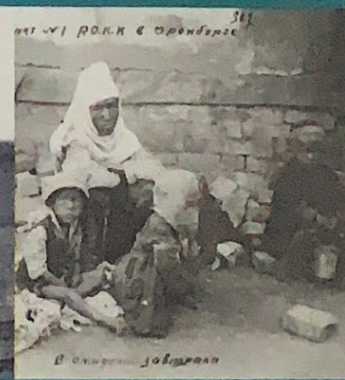

«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ XX ҒАСЫРДЫҢ 30-ШЫ ЖЖ. БАСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ
ҚАЗАҚТАРДЫҢ КӨРШІЛЕС АУМАҚТАРҒА МӘЖБҮРЛІ КӨШП-ҚОНЫ:
ЗЕРТТЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты республикалық-тәжірибелік конференцияның материалдары

8 қазан 2021 ж.

Материалы республиканской научно-практической
конференции «ГОЛОД НАЧАЛА 30-Х ГГ. XX ВЕКА В КАЗАХСТАНЕ
И ВЫНУЖДЕННЫЕ МИГРАЦИИ КАЗАХОВ
НА СОПРЕДЕЛЬНЫЕ ТЕРРИТОРИИ: ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ»

8 октября 2021 г.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ
ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ**

**МИНИСТЕРСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
КОМИТЕТ НАУКИ
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ И ЭТНОЛОГИИ ИМЕНИ
Ч.Ч. ВАЛИХАНОВА**

**«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ XX ҒАСЫРДЫҢ 30-ШЫ ЖЖ.
БАСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАРДЫҢ
КӨРШІЛЕС АУМАҚТАРҒА МӘЖБҮРЛІ КӨШІ-ҚОНЫ:
ЗЕРТТЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты республикалық-тәжірибелік
конференцияның материалдары**

8 қазан 2021 ж.

**Материалы республиканской научно-практической
конференции «ГОЛОД НАЧАЛА 30-Х ГГ. XX ВЕКА В
КАЗАХСТАНЕ И ВЫНУЖДЕННЫЕ МИГРАЦИИ КАЗАХОВ
НА СОПРЕДЕЛЬНЫЕ ТЕРРИТОРИИ: ПРОБЛЕМЫ
ИССЛЕДОВАНИЯ»**

8 октября 2021 г.

Алматы, 2021

ӘОЖ 94 (574)
КБЖ 63.3 (5Қаз)
Қ 18

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының Ғылыми кеңесі баспаға ұсынған. АР08856865 «XX ғасырдың 30-жж. басындағы жаппай ашаршылық кезеңіндегі Орта Азия республикалары мен Ресейдегі қазақ көшпелілері: орналасуы мен бейімделуі» жобасы аясында жарияланды.

Рекомендовано к печати Ученым советом Института истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова. Издано в рамках реализации проекта АР08856865 «Казахские откочевники в республиках Средней Азии и России в период массового голода начала 30-х гг. XX века: пребывание и адаптация».

Редакциялық кеңес:

Қабылдинов З.Е., Құдайбергенова А.И., Қозыбаева М.М.

Құрастырушылар:

Құдайбергенова А.И., Қозыбаева М.М., Байдалы Р.Ж.

Шікір жазғандар:

Мұхатова О.Х. – тарих ғылымдарының докторы, профессор

Мырзатаева З.Б. – тарих ғылымдарының кандидаты, доцент

«Қазақстандағы XX ғасырдың 30-шы жж. басындағы ашаршылық және қазақтардың көршілес аумақтарға мәжбүрлі көші-қоны: зерттеу мәселелері» = «Голод начала 30-х гг. XX века в Казахстане и вынужденные миграции казахов на сопредельные территории: проблемы исследования»: респ.-тәжірб. конф. мат-ры. / Құраст. А.И. Құдайбергенова, М.М. Қозыбаева, Р.Ж. Байдалы. – Алматы: Литера-М, 2021. – 296 б. – Қаз., рус.

ISBN 978-601-80856-5-9

Жинаққа Алматы қаласында 2021 жылдың 8 қазанында болып өткен «Қазақстандағы XX ғасырдың 30-шы жж. басындағы ашаршылық және қазақтардың көршілес аумақтарға мәжбүрлі көші-қоны: зерттеу мәселелері» атты республикалық-тәжірбиелік конференцияда оқылған баяндамалар енгізілді. Материалдар жинағына Қазақстанның, Ресей Федерациясының, Өзбекстанның, Қырғызстанның, ғылыми-зерттеу орталықтарының ғалымдарының, университет оқытушыларының, архив және музей қызметкерлерінің, орта мектеп мұғалімдерінің тың зерттеулері мен ашаршылық босқындары ұрпақтары өкілдерінің естеліктері енді.

Конференция материалдары тарихшыларға, оқытушылар мен студенттерге, сонымен қатар Қазақ тарихына қызығушылық танытатын барлық оқырмандарға арналады.

В сборник вошли материалы Республиканско-практической конференции «Голод начала 30-х гг. XX века в Казахстане и вынужденные миграции казахов на сопредельные территории: проблемы исследования», которая прошла 8 октября 2021 года в г. Алматы. В сборник вошли статьи ученых из Казахстана, Российской Федерации, Узбекистана, Кыргызстана, научных центров, преподавателей вузов, архивистов и сотрудников музеев, учителей старших классов и представителей потомков беженцев от голода.

Материалы конференции предназначены для историков, учителей и студентов, а также всех читателей, интересующихся историей Казахстана.

© Ш.Ш. Уәлиханов атындағы ТжЭИ, 2021

© «Литера-М» ЖШС

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ.....	3
Қабылдинов З.Е.....	5
ҚҰТТЫҚТАУ СӨЗ	
Қойшыбаев Б.О.....	8
АШТЫҚ, БОСҚЫНДЫҚ, ҚАРСЫЛЫҚ ТАРИХЫ ӘДІЛ ЖАҒЫРТЫЛСЫН	
Омарбеков Т.О.....	17
КЕҢЕСТІК БИЛІКТІҢ ЗОМБЫЛЫҒЫНА ҚАРСЫ ХАЛЫҚТЫҢ ҚАРСЫЛЫҒЫ: ЖАҢА ДЕРЕКТЕР КУӘЛІГІ (1929-1932 ЖЖ.)	
Балтабаева К.Н.	24
КАЗАХСТАНСКИЕ БЕЖЕНЦЫ: ОТ КАТЕГОРИЙ ДО РАЗРАБОТКИ ЗАКОНА О РЕАБИЛИТАЦИИ БЕЖЕНЦЕВ	
Курманов З.К.	33
АРХИВЫ КЫРГЫЗСТАНА КАК ИСТОЧНИК ПО ИСТОРИИ КАЗАХСКОГО АШАРШАЛЫКА	
Пасилов Б.А.	40
ГОЛОД В ТУРКЕСТАНЕ В 1917-1923 ГОДЫ	
Джумашев А.М.	44
«КАЗАХИ-ОТКОЧЕВНИКИ» В ИСТОРИИ КАРАКАЛПАКСТАНА (1933-1934 гг.)	
Сдыков М.Н.	51
ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В ЗАПАДНОМ КАЗАХСТАНЕ В 20-30 ГОДЫ XX ВЕКА	
Қыдырбаева Р.Қ.	63
«АШТЫҚТАН АМАН САҚТАҒАН АНАМНЫҢ ШОҢҚАЙМА ЕТІГІ»	
Құдайбергенова А.И.	68
1930 ЖЫЛДАРЫ ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫН ҚАЙТАРУ ТАРИХЫНА ОРАЙ	
Ешмұратова Б.Ж., Сарбаев Д.Д.	76
АҚТӨБЕДЕГІ АШАРШЫЛЫҚТЫҢ ҚАСІРЕТІ	

Мамытова С.Н.	86
«ОТКОЧЕВНИЧЕСТВО» ИЛИ ВЫНУЖДЕННАЯ МИГРАЦИЯ КАЗАХОВ ПРИИРТЫШЬЯ В 30-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА: ПАМЯТЬ ПОТОМКОВ (НА МАТЕРИАЛАХ ЭКСПЕДИЦИИ «ПО МЕСТАМ ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ ПАВЛОДАРСКОГО ПРИИРТЫШЬЯ, СВЯЗАННЫМ С ГОЛОДОМ В 30-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА», 2021 ГОД)	
Қозыбаева М.М.	93
1920-1930 ЖЫЛДАРДАҒЫ БАТЫС СІБІРДЕГІ ҚАЗАҚ ТҰРҒЫНДАРЫ АРАСЫНДАҒЫ МӘЖБҮРЛІ КӨШІ-ҚОН ЖӘНЕ ҚУҒЫН-СҮРГІН	
Исенов Ө.И.	101
ХХ ғ. 20-30 ЖЫЛДАРЫ ТӘЖІКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНА ҚОНЫС АУДАРҒАН ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫ: ТАҒДЫРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БЕЙІМДЕЛУІ	
Боранбаева Б.С.	118
БӨКЕЙ ГУБЕРНИЯСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ (1920-1922 ЖЖ): СЕБЕП–САЛДАРЫ МЕН ЗАРДАПТАРЫ	
Байдалы Р.Ж.	127
ТҮРІКМЕНСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНА ҚОНЫС АУДАРҒАН ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫНЫҢ ТАҒДЫРЫ МЕН ОЛАРДЫҢ БЕЙІМДЕЛУІ	
Стамшалов Е.И., Исахан Ғ.Т.	135
ЕВРОПАДАҒЫ ЭМИГРАЦИЯ ӨКІЛДЕРІ ХХ ғ. 20-30 ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БОСҚЫНШЫЛЫҚ ПЕН АШТЫҚ ТУРАЛЫ	
Кубеев Р.Д.	142
О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ПРОБЛЕМЫ МАССОВОГО ГОЛОДА НАЧАЛА 1930-Х ГОДОВ В КАЗАХСТАНЕ В ЗАРУБЕЖНОЙ ИСТОРИОГРАФИИ (КРАТКИЙ ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР)	
Нуркеева Л.С.	150
1921-1922 ЖЫЛДАРДАҒЫ АҚТӨБЕ ӨЛКЕСІНДЕГІ АШТЫҚ	
Смағұлов Н.Б.	156
СТАЛИНДІК ТОТАЛИТАРЛЫҚ РЕЖИМНІҢ 1931-1933 ЖЫЛДАРДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНА ҚАРСЫ ҰЙЫМДАСТЫРҒАН АШАРШЫЛЫҒЫ: ЗАРДАПТАРЫ МЕН САЛДАРЫ	

Гонзуревский И.А.	167
РОССИЯ И ГОЛОД (1921-1922 ГГ.): ОПЫТ РАННЕСОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА	
Максүтова А.Ә.....	172
АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ШЕКТЕС АУДАНДАРҒА МӘЖБҮРЛІ КӨШІ-ҚОНЫ	
Ибраева Н.Т.....	181
СЫР БОЙЫНДАҒЫ НӘУБЕТ	
Өмірзақ М.А.....	195
АТЫРАУ Өңірі: XX ғ. 30 жж. АШАРШЫЛЫҚ ЖЫЛДАРЫНДА	
Мырзахмет Ғ.К.....	202
ӘУЛИЕАТА Өңіріндегі АШАРШЫЛЫҚ ЗАРДАПТАРЫ	
Сеилганова Н.А.....	212
1930–1933 ЖЫЛДАРДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАЙЛАҒАН АШТЫҚ – ЭТНОСАРАЛЫҚ ШИЕЛЕНІСТІҢ ҚАРУЫ	
Исенов Ө.И., Зулгариев Р.Д.....	219
БОСҚЫНДАР ТАРИХЫ – ҚАЗАҚ ТАРИХЫНЫҢ ҚАРАЛЫ БЕТТЕРІ (XX ҒАСЫРДЫҢ 20-30 ЖЫЛДАРЫ)	
Сабиrowa Ш.К.....	230
К ВОПРОСУ О ГОЛОДЕ В ГОРОДАХ ЗАПАДНОГО КАЗАХСТАНА В 1931-1933 ГОДАХ	
Альжаппарова Б.К.....	235
ВЫНУЖДЕННЫЕ МИГРАЦИИ КАЗАХСКОГО НАСЕЛЕНИЯ В НАЧАЛЕ 30-Х ГГ. XX ВЕКА	
Максүтова А.Ә., Рахманбердиева С. Г.....	245
XX ҒАСЫРДЫҢ 20-30-ШЫ ЖЫЛДАРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚТЫҢ СЕБЕПТЕРІ МЕН САЛДАРЫ	
Максүтова А.Ә., Байшов Б.Б.....	253
КЕҢЕС ӨКІМЕТІ КЕЗЕҢІНДЕГІ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ОНЫҢ НЕГІЗГІ ФАКТОРЛАРЫ	
Биназарова Н.Н.....	260
ОЦЕНКА ПРИЧИН И ПОСЛЕДСТВИЙ ГОЛОДА НАЧАЛА 20-Х И 30-Х ГГ. XX ВЕКА В КАЗАХСТАНЕ	

Джиеналиев Е.К., Имангалиева Г. Б.	268
ВОССТАНИЕ ШАРУА ПРОТИВ ПОЛИТИКИ НАСИЛЬСТВЕННОЙ КОЛЛЕКТИВИЗАЦИИ В МАНГИСТАУ В КОНЦЕ 20-Х – НАЧАЛЕ 30-Х ГГ. XX ВЕКА	
Төлегенов А.К.	277
ҰЛТТЫҚ ТАРИХ КУӘГЕРЛЕРДІҢ СӨЗІМЕН	

«Қазақстандағы ХХ ғасырдың 20-30-шы жж. басындағы ашаршылық және қазақтардың шектес аумақтарға мәжбүрлі көші-қон: зерттеу мәселелері» тақырыбындағы Республикалық практикалық конференциясының ҚАРАРЫ.....286

РЕЗОЛЮЦИЯ Республиканской практической конференции на тему: «Голод в 20-30-е годы XX века в Казахстане. и вынужденная миграция казахов на сопредельные территории: проблемы исследования».....289

**Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ
ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ**

**ИНСТИТУТ ИСТОРИИ И ЭТНОЛОГИИ ИМЕНИ
Ч.Ч. ВАЛИХАНОВА**

**«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ XX ҒАСЫРДЫҢ 30-ШЫ ЖЖ.
БАСЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАРДЫҢ
КӨРШІЛЕС АУМАҚТАРҒА МӘЖБҮРЛІ КӨШІ-ҚОНЫ:
ЗЕРТТЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты республикалық-тәжірибелік
конференцияның материалдары. 8 қазан 2021 ж.**

**Материалы республиканской научно-практической
конференции «ГОЛОД НАЧАЛА 30-Х ГГ. XX ВЕКА В
КАЗАХСТАНЕ И ВЫНУЖДЕННЫЕ МИГРАЦИИ КАЗАХОВ
НА СОПРЕДЕЛЬНЫЕ ТЕРРИТОРИИ: ПРОБЛЕМЫ
ИССЛЕДОВАНИЯ». 8 октября 2021 г.**

«Литера-М» ЖШС типографиясы, директоры Қ. Мұқашов
Типография ТОО «Литера-М», директор К. Мукашов

Теруге 10.10.2021 берілді. Басуға 12.10.2020 қол қойылды.
Пішімі 70*100 1/16. Қаріп түрі «Times New Roman»
Офсеттік қағаз. Офсеттік басылым. Шартты баспа табағы 18,5
Таралымы 500 дана.

Сдано в набор 10.10.2021. Подписанов в печать 12.10.2021.
Формат 70x100 1/16. Гарнитура «Times New Roman»
Офсетная бумага. Офсетная печать. Усл.печ.л. 18,5
Тираж 500 экз.